

ადრესანტების თვალთ დანახული გამოჩენილი საზოგადო მოღვაწე: ალექსანდრე გვენცაძე (1904–1993)

თინათინ თუშაბრამიშვილი

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთმა დამაარსებელმა ალექსანდრე გვენცაძემ განვლილი ცხოვრების ხანგრძლივი გზა მთლიანად დაუკავშირა სამეცნიერო, პედაგოგიურ და საზოგადოებრივ მოღვაწეობას. იგი გახლდათ თელავის უნივერსიტეტის მემკვიდრე და ერთ-ერთი მესაძირკველი. პროფესორი ლეილა შალვაშვილი თავის მოგონებაში წერს:

ნახშირი ცეცხლის ანალოგია, კერის მაცოცხლებელი ცეცხლისა. – ინსტიტუტის კერის ცეცხლის პირველ გამჩალებელთა შორისაა ბატონი ალექსანდრე გვენცაძე, რომელიც არა მარტო გამჩალებელი, არამედ ამ ცეცხლის წმინდანად შემნახველიც არის ორმოცდათხუთმეტი წლის მანძილზე – მისი დაარსების პირველი დღიდან თავისი სიცოცხლის უკანასკნელ დღემდე (ჭიკაძე 2009).

პროფესორმა როინ ჭიკაძემ ალექსანდრე გვენცაძეს უძღვნა მონოგრაფია სათაურით „მოძღვარი“. „პროფესორი ალექსანდრე (საშა) გვენცაძე ერთ-ერთი დამფუძნებელია თელავის პედაგოგიური ინსტიტუტისა, შემდეგ კი ხუთ ათეულ წელს საკუთარი მხრებით ზიდა ამ ინსტიტუტის (ამჟერად უნივერსიტეტის) ღირსება“ (გოგოლაშვილი 2003: 30-31).

ალექსანდრე გვენცაძის არქივი მდიდარია ეპისტოლური მემკვიდრეობით. შემონახულია ქვეყნის გამოჩენილი ადამიანებისაგან მისადმი გამოგზავნილი ბევრი წერილი. მათთან ა.გვენცაძეს დიდი მეგობრობა აკავშირებდა.

კონკრეტულად, ალექსანდრე გვენცაძის არქივს შემოუნახავს აკაკი შანიძის, ვარლამ თოფურიას, არნოლდ ჩიქობავას, შოთა ძიძიგურის, ალექსანდრე ლლონტის, ივანე გიგინეიშვილის, გრიგოლ იმნაიშვილის, გრიგოლ კიკნაძის, გიორგი შალამბერიძის, არამ მარტიროსოვის, ივანე ქავთარაძის, მიხეილ ჩიქოვანის, სტეფანე ჩხენკელის, სიმონ ყაუხჩიშვილის, მიხეილ ზანდუკელის, ავლიპ ზურაბაშვილის, გიორგი ჩუბინაშვილის; მწერლების: ანა კალანდაძის, გიორგი ლეონიძის, იოსებ გრიშაშვილის, გიორგი ნატროშვილის, ნიკა აგიაშვილის, ერემია ქარელიშვილისა და სხვათა წერილები. ალექსანდრე გვენცაძეს მეგობრული ურთიერთობა ჰქონდა საზღვარგარეთელ ქართველოლოგებთანაც. მის არქივში შემონახულია მიმოწერა იოლანდა მარშვეთან, რუთ ნოიკომთან და ლეა ფლურთან. დასაბანია, რომ მხოლოდ მცირე ნაწილი შემოგვენახა საინტერესო ეპისტოლური მემკვიდრეობიდან.

სამწუხაროა, რომ ჯერჯერობით, ვერ მოვიპოვეთ ალექსანდრე გვენცაძის მიერ ცნობილი ადრესატებისადმი გაგზავნილი პირადი ბარათები, რომლებიც, ვფიქრობთ, მრავლად იქნება დაცული მისი ადრესატების არქივებში.

ამ ხარვეზს ნაწილობრივ ავსებს მასალა, რომელსაც აფიქსირებს აკადემიკოს ვარლამ თოფურიას შვილი პროფესორი გურამ თოფურია, რომელიც მამამისისა და ალექსანდრე გვენცაძის ურთიერთობის შესახებ გვამცნობს შემდეგს:

„ვარლამ თოფურიას არქივში ბატონ ალექსანდრე გვენცაძის 12 წერილია დაცული. ყველა ეს წერილი, გარდა იმისა, რომ ფრიად საქმიანი და ავტორის სამეცნიერო-პედაგოგიური მოღვაწეობის სხვადასხვა უბანს მოიცავს, დიდი ადამიანური სიბოთით არის გამსჭვალული – მათში კარგად ჩანს ბატონი ალექსანდრე, როგორც მოქალაქე და მეცნიერი, – თავისი მეორე მშობლიური კუთხის, კახეთის, უანგარო მზრუნველი. ყველა წერილს აკურათული კაცის ხელი ატყვია – თითოეულ მათგანს ზუსტი თარიღი უზის, ამას იმიტომ აღვნიშნავთ, რომ წერილებით ბევრი ფაქტის, მოვლენის დათარიღება-დაზუსტება შეიძლება – ასე ვთქვათ, წერილს დოკუმენტის ძალა შეიძლება ჰქონდეს. ბატონ ალექსანდრეს და მამაჩემს – ვარლამ თოფურიას, განსაკუთრებული თბილი და კეთილი ადამიანური და კოლეგიალური ურთიერთობა ჰქონდათ (მრავალმხრივ საქმიანი, მეცნიერულ მხარეს რომ თავი დაავანებოთ). ჩვენი სახლის კარი ყოველთვის ღია იყო ბ-ნი ალექსანდრესათვის – იგი ჩვენი ოჯახის ხშირი და სასურველი სტუმარი იყო. ვარლამ თოფურიაც არაერთგზის ყოფილა სტუმრად თელავში

ბატონ ალექსანდრეს ოჯახში და უგრძვნია მადლი ამ ოჯახის სტუმართმოყვარეობისა.

ამ ურთიერთობას, როგორც ჩანს, ჯერ კიდევ წინა საუკუნის 30-იან წლებში ჩაეყარა საფუძველი (თუ უფრო ადრე არა), რასაც მოწმობს ბატონ ალექსანდრეს ერთი წერილი, რომელიც 1939 წლის სექტემბრითაა დათარიღებული:

ბ-ნო ვარლამ!

მუდამ იცოცხლეთ. ოჯახის ბედნიერება არ მოგეშალოთ.

ბოდიში პასუხის დაგვიანებისათვის. თქვენმა ბარათმა ძალიან შემანუხა იმიტომ, რომ თქვენ კი არ მიბრძანებდით, მთხოვდით.

მაინც ავმალღდი სულიერად. გმადლობთ.

ბატონო ვარლამ! თელავის ინსტიტუტმა ხათაბალაში გამხვია, სხვა ვერავინ იშოვეს და, – მე შემომთავაზეს ფაკულტეტის დეკანობა, აგრეთვე, ქართული ენის კურსის წაკითხვა. შიშრეულობით არ დავთანხმებულვარ, მაგრამ მოკრძალებით, – კი.

ბატონო ვარლამ! ყველაფერი გამიბეღია თქვენი იმედით. გნახავთ რჩევა-დარიგებისათვის.

მე გამუდმებით თვალ-ყურს ვადევნებ თქვენს მუშაობას: ეს „თქვენ“ ამ ადამიანებს გულისხმობს: პროფ. ა. შანიძეს, პროფ. არნ. ჩიქობავას და პროფ. ვ. თოფურიას.

მე აქ არ უნდა ვცდებოდე. მე ისიც მახარებს, რომ თქვენი მუშაობისადმი ძირითადად შეიცვალა დამოკიდებულება. თავიდან რომ ასე ყოფილიყო, შეიძლება უთუოდ, ჩემი ცხოვრებაც სხვაგვარად წარმართულიყო.

ბატონო ვარლამ! ვიცი, გაგაცდენთ, მაგრამ აუცილებლად უნდა გნახოთ.

ბოდიში! მუდამ კარგად.

პ-ით ალ. გვენცაძე

10 სექ. 1939 წელი.

თელავი

მე ყოველთვის დიდი მადლიერების გრძნობით ვიგონებ ხოლმე ბატონ ალექსანდრეს იმ ყურადღებისა და სიბოძასათვის, რასაც ის იჩენდა დედისა და საერთოდ ჩვენი ოჯახის მიმართ ვარლამ თოფურიას გარდაცვალების შემდეგ. იმედი იყო. მისთვის ხმამაღლა ეს მადლობა არ მითქვამს. ახლა ვამბობ.

ახლაც თვალწინ მიდგას ბატონი ალექსანდრე თავისი ქირქილ-შეპარული ღიმილით“.¹

პროფ. გ. თოფურია.

16. VIII. 2003

დეკანობას და ქართული ენის კურსის წაკითხვას მოკრძალებით დავთანხმდით – წერს ალექსანდრე გვენცაძე ვარლამ თოფურიას. იგი, მართლაც, მოწინებულ, მორიდებულ, თავაზიან ადამიანად შემორჩა თანამედროვეთა მეხსიერებას. 1978 წლის 20 მარტს პროფესორი ივანე ქავთარაძე სწერს ადრესატს: „ალბათ, თქვენი თავაზიანობა არ მოგცემთ ნებას, თბილისში როცა ჩამოხვალთ, არ გვნახოთ“ (არქივი N12114). 1968 წლის 26 ნოემბერს კვლავ ივანე ქავთარაძე სწერს ალექსანდრე გვენცაძეს: „ბატონო ალექსანდრე! დიდი მადლობა თქვენთვის ჩვეული თავაზიანობისთვის“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი N12114).

განსაკუთრებით შთამბეჭდავი იყო ალექსანდრე გვენცაძის სისადავე, უბრალოება და თავმდაბლობა. ყველასთან თანაზომიერი ბრძანდებოდა. პროფ. მაყვალა მიქელაძე იგონებს:

მისთვის არ არსებობდნენ ე. წ. „მაღალი“ და „დაბალი“ პიროვნებები, არამედ იყვნენ მხოლოდ „ადამიანები“. ასეთი ზეპუნებრივი თავმდაბლობის შემყურეს გვჯეროდა ცნობილი შეგონება იმის შესახებ, რომ „ჭეშმარიტი დიდება დიდების უარყოფაში მოიპოვება მხოლოდ (ჭიკაძე 2009: 113-114).

ალექსანდრე გვენცაძის ყოფილი სტუდენტი, თბილისის 65-ე საჯარო სკოლის მასწავლებელი თამარ ოქროპირიძე 1992 წლის 1 აპრილს სწერს ადრესატს:

„მე განზრახული მქონდა, თქვენთვის ახალი წელი დეპეშით მომელოცა, მაგრამ დეკემბრის მიწურულიდან თბილისში დატრიალებულმა თემურლენგობამ ყველაფერი ჩაშალა... თქვენი წიგნი და წერილი 17 იანვარს მივიღე და პასუხი დღემდე დაგიგვიანეთ, გამიხარდა, რომ „მეგობარი და კოლეგა“ მიწოდეთ... განა ამდენი დავიმსახურე?! გფარავდეთ ღმერთი!“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძეს არაფერი და არავინ რჩებოდა ყურადღების გარეშე. ადრესანტები მას მუდმივად მადლობას უხდიან თანადგომისათვის, განუვლი დახმარებისათვის. ამიტომ იყო იგი გარემოცული ადამიანთა სიყვარულით. პროფესორი სიმონ ყაუხჩიშვილი ალექსანდრე გვენცაძეს წერდა: „ძვირფას ალექსანდრეს სალამი და მადლობა, რომ გაგახსენდით“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114). მას არასოდეს გამორჩებოდა სხვათა მნიშვნელოვანი დღეები. აკაკი შანიძის მიერ ალექსანდრე გვენცაძისადმი მიძღვნილ პირად ბარათში ენათმეცნიერების პატრიარქი წერს:

დიდად პატივცემულო ბატონო ალექსანდრე! მივიღე თქვენი მოლოცვა ჩემი დაბადების 90 წლისთავის გამო. მოლოცვა ალბომის 23 გვერდზეა მოთავსებული... ალბომმა მომაგონა ჩვენი ერთად მუშაობა უნივერსიტეტის ლექსიკოლოგიის კაბინეტში... (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 24).

აკაკი შანიძე ალექსანდრე გვენცაძისადმი გამოგზავნილ ბარათში დიდ მადლობას უხდის ადრესატს იმ დიდი ყურადღებისათვის, რასაც იგი იჩენდა დიდი მეცნიერისა და თავისი მასწავლებლის მიმართ. 1975 წლის 22 იანვარით დათარიღებულ წერილში აკაკი შანიძე წერს: „დიდად გმადლობთ, ბატონო ალექსანდრე, თქვენი „ზოგადი სტილისტიკის საფუძვლების მოძღვნისთვის“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 24). აკაკი შანიძე და ალექსანდრე გვენცაძე ერთად აირჩიეს იყალთოს საპატიო მოქალაქეებად „შოთაბის“ დღესასწაულზე. 1985 წლის 14 ნოემბერს აკაკი შანიძე ალექსანდრე გვენცაძეს უძღვნის მისალოც ბარათს:

„იყალთოს საპატიო მოქალაქეს ბ-ნ ალ. გვენცაძეს! დიდად გმადლობთ, ბ-ნო ალექსანდრე, იყალთოს საპატიო მოქალაქის წოდების მიღების მოლოცვისათვის. თქვენც გილოცავთ იმავე საპატიო მოქალაქის წოდების მიღებას და გისურვებთ დიდი ხნის სიცოცხლეს და კეთილდღეობას“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

დიდი მეცნიერის მიერ ალექსანდრე გვენცაძისადმი მაღლიერების გამომხატველი წერილები უხვად არის დაცული თავისი ადრესატის არქივში. თბილისიდან თელავში ხშირად ეწყობოდა ხოლმე სტუდენტთა ექსპედიციები. პროფესორ ვარლამ თოფურიას სტუდენტები გამოუგზავნია კახეთში, თელავის რაიონში, დიალექტოლოგიური მასალის ჩასაწერად. ბატონი ალექსანდრე კისრულობდა მათ დაბინავება-მონყობას და ყოველგვარ ყურადღებას იჩენდა მათდამი. თბილისში ჩასულმა სტუდენტებმა ბატონ ვარლამსა და ქართული ენის კათედრას წარუდგინეს ანგარიში. 1954 წლის 30 იანვარს ალექსანდრე გვენცაძისადმი მიძღვნილ წერილში ბატონი ვარლამი წერს:

გიგზავნით უნივერსიტეტის გაზეთს... წინა წლებშიც და 1953 წელსაც სტუდენტები თავიანთ საანგარიშო მოხსენებაში, რომელსაც ისმენდა კათედრის გაფართოებული სხდომა, სიამოვნებით და მადლობით აღნიშნავდნენ თქვენს ყურადღებასა და დახმარებას. მ ა დ ლ ო ბ ე ლ ი ვართ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 26).

მაღლიერების გრძნობას ყურადღებიანი ადრესატისადმი უფრო ადრე, 1952 წლის 26 ივლისს მოწერილ წერილში ვარლამ თოფურია ასე გამოხატავს:

...დიდი, დიდი მადლობა. კარგია, რომ არამი და გრიგოლი დაბინავდნენ (იგულისხმებიან პროფესორები არამ მარტიროსოვი და გრიგოლ იმნაიშვილი. თ. თ.). თქვენი დახმარება ძალიან კარგია, მაგრამ ხარჯს მაინც ნუ გასწევთ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 25).

ამავე წერილში დიდი მეცნიერი სწერს ალექსანდრე გვენცაძეს:

...მადლობელი ვარ სტუდენტებისადმი ყურადღებისათვის, მაგრამ რა გამოვიდა, თქვენ თუ ასე დაივალდებულეთ თავი და დრო დახარჯეთ, ხარჯი გასწიეთ. შემდეგში იძულებული გავხდები არ მოგმართოთ ამგვარი თხოვნით (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 25).

ალექსანდრე გვენცაძის ხასიათის თვისება – ყურადღებიანობა ბევრისთვის იყო ცნობილი. პროფესორ მიხეილ ჩიქოვანის მიერ გამოგზავნილ წერილში ვკითხულობთ:

„პატ. ალექსანდრე! მაინტერესებს რამდენიმე სიტყვის მნიშვნელობა კახური გაგების მხრივ... მე მაქვს ალმატის ჩანაწერები. მინდა შემოწმება და იქნებ თქვენი ყურადღებიანობითაც ვისარგებლო“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძის ყურადღებიანობით მადლიერებას გამოხატავს პოეტი ანა კალანდაძეც. იგი სწერს ადრესატს: „დიდად პატივცემულო ბატონო ალექსანდრე! თქვენი ჩემდამი კვლავ ასეთი ყურადღებისათვის მადლობას გიხდით... სიყვარულით მოვიკითხავ თქვენებს და მოწინებით გაახლებთ ჩემს კრებულს“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 28).

ალექსანდრე გვენცაძეს მუდმივი ურთიერთობა და თანამშრომლობა ჰქონდა სხვადასხვა დაწესებულებასთან, რომლებსაც მუდმივად ანებივრებდა თავისი ყურადღებით. 1984 წლის 17 ივნისს ადრესატს წერილი მოსდის ნატო ვაჩნაძის სახლ-მუზეუმიდან:

„ბატონო ალექსანდრე! ნატო ვაჩნაძის სახლ-მუზეუმის დირექცია კიდევ ერთხელ გიხდით უღრმეს მადლობას იმ ყურადღებისათვის, რომელსაც თქვე იჩენთ ჩვენ მიმართ“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძეს ყურადღებას უმაღლესი ციურისხელი ქართველოლოგი ლეა ფლური. იგი 1967 წლის 7 იანვარს სწერს თავის ქართველ მეგობარს:

დიდად პატივცემულო ბატონო პროფესორო!... მოგვივიდა თქვენი 25 აგვისტოს კეთილი ბარათი.....თქვენ მიერ გამოგზავნილი წიგნი აკაკი შანიძის „ძველი ქართული ენის გრამატიკა“ მივიღეთ. დიდად გმადლობთ ყურადღება და გარჯისათვის (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 29).

ჟურნალისტი ნუნუ მატარაძე იგონებს: „...არც მოვალეობას უღალატებს, არც არვის მოაკლებს ყურადღებას და არც არვინ გამორჩება არასოდეს მხედველობიდან ჭირსა თუ ლხინში“ (ჭიკაძე 2009: 163). ალექსანდრე გვენცაძის ყურადღებიანობით მოხიბლული პროფ. ივანე ქავთარაძე 1978 წლის 20 მარტს სწერს ადრესატს:

„... მანანას (ალექსანდრე გვენცაძის შვილი, რომელიც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ბატონი ივანეს სტუდენტი იყო – თ. თ.) დიდი მოკითხვა და საუკეთესო სურვილები. ბედნიერი, სახელოვანი და ყურადღებიანი მშობელი ყოფილიყოს, როგორც თქვენ ხართ მის მიმართ“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძისთვის დამახასიათებელი თვისება – მზრუნველობა – ყველასათვის ცნობილი იყო. ბატონი ვარლამი ალექსანდრე გვენცაძისადმი მიძღვნილ პირად ბარათებში ხშირად გამოხატავს უხერხულობას იმ მზრუნველობისთვის, რასაც თავისი ადრესატი იჩენდა მეგობრის მიმართ. 1949 წლის 10 აგვისტოს ვარლამ თოფურია სწერს ალექსანდრე გვენცაძეს: „...ვევარაუდობ, რომ ჩემს ქალიშვილს გამოვასეირნებ და მოვალ, ოღონდ თქვენთან სახლში არა! ახლავე იცოდეთ“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 24). ბატონ ვარლამს სურვილი ჰქონია თელავის ინსტიტუტისა და უნივერსიტეტის სტუდენტთა კონფერენციის ჩატარებისა თელავში. იგი სწერს ალექსანდრე გვენცაძეს:

ერთი სათხოვარი მაქვს თქვენთან. კახეთში მოდიან IV კ. სტუდენტები (სულ სამი)... გთხოვთ გზა და კვალი უჩვენოთ. თქვენებურად ნურც გადაეგებით (შარშან ბევრი მოგივიდათ ამ მხრივ), მხოლოდ დარიგება მიეცით და გზა უჩვენეთ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 24).

1965 წელს კი სწერს ადრესატს:

„თქვენ უთუოდ მიიღეთ მადლობის წერილი უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტისაგან იმ მზრუნველობისათვის, რომელიც თქვენი დამახასიათებელია და რომლითაც ბევრი სარგებლობს და მათ შორის ჩვენი ორი უკრაინელი სტუდენტიც“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძე დიდად ზრუნავდა თავის მშობლიურ კუთხეზე – რაჭაზე. მის არქივში დაცულია რაჭველების წერილები, რომლებიც დიდ მადლობას მოახსენებენ მას იმ ზრუნვისათვის, რასაც იგი იჩენდა მათ მიმართ. ალექსანდრე გვენცაძეს, თავისი თანაკუთხელი და სიყრმის მეგობარი (როგორც თვითონ უწოდებს საკუთარ თავს), თბილისის 61-ე სკოლის ყოფილი დირექტორი – თამარ გიორგობიანი – 1991 წლის 15 ნოემბერს სწერს:

„მადლობა ასეთი ვრცელი და შინაარსიანი წერილისათვის. ჩემი მშობლიური სოფლის პატარა ონის ახლობელი და მოკეთე ყოფილხარ. ეს არ ვიცოდი და ძალზე მესიამოვნა, გამიასკეცდა შენ-დამი პატივისცემა“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძის სტუმართმოყვარეობით ხომ ყველა დიდად მადლიერი მიდიოდა თელ-ავიდან, მისი ოჯახიდან. ქართველი მსახიობი – ცაცა ამირეჯიბი სწერს ალექსანდრე გვენცაძეს:

„ბ-ნო ალექსანდრე! გილოცავთ ახალ წელს. გისურვებთ ყოველგვარ სიკეთეს და ხანგრძლივ სიცოცხლეს თქვენი ლამაზი ოჯახით. დიდ მადლობას მოგახსენებთ იმ ლამაზი მასპინძლობისათვის ჩვენი ჯგუფის მიმართ“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ვარლამ თოფურია კი სწერს:

„ალექსანდრეს ამთავითვე ვაფრთხილებთ, რომ არ იფიქროს გამასპინძლებაზე ერთი ჭიქა ჩაი-თაც კი. ამაში აქედანვე შევთანხმდებით“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ყურადღებინი, მზრუნველი ბუნებიდან გამომდინარე, ალექსანდრე გვენცაძე ყველას დამხმარე იყო. მისადმი გიორგი ლეონიძისაგან მოძღვნილ წერილში ვკითხულობთ:

პატივცემულ ალექსანდრეს სალამი და დღეგრძელობა! მცირე სათხოვართი მინდა შეგაწუხო: თქვენთან ამთავრებს კურსს ბანცურაშვილი (ლექსებსაც წერს, ნიჭიერი გოგონაა). მე მინდა სადმე მოვანყო თბილისში, ან გარეთ რედაქციაში. თუ მოსახერხებელია, იქნებ არ გაანაწილოთ. თუ ჩემი თხოვნის შესრულებას შეძლებთ, იქნებ გააგებინოთ მას (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 23).

ლადო გუდიაშვილიც თხოვნით მიმართავს ალექსანდრე გვენცაძეს. დიდი ხელოვანი 1963 წლის 26 აპრილს სწერს ადრესატს:

„დიდად პატივცემულო ბატონო ალექსანდრე! გთხოვთ, ამ წერილის მომტანს მარინე პაპიძეს დაეხმაროთ, ვფიქრობ, მომზადებულია და თქვენთან არ შემარცხვენს. მაპატიეთ შეწუხება. პატივისცემით ლადო გუდიაშვილი. გიგზავნით ჩემს მონოგრაფიას საჩუქრად“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ერთი ახალგაზრდის დახმარებას სთხოვს ალექსანდრე გვენცაძეს პროფესორი გაიოზ იმედაშვილიც. 1951 წლი 19 ოქტომბერს იგი სწერს მეგობარს:

„ჩემო საშა! ამ ბარათის მომტანი ჩემი საუკეთესო მეგობრის შვილია. კარგი ახალგაზრდაა. ნამდვილად დაინტერესებული ცოდნით. მისი გამოშვება თელავში დამენანებოდა, მაგრამ რაკი შენ მანდ ხარ, აღარა ვნანობ... თუ დასატუქსი იქნება, დატუქსე და მოფერება დასჭირდეს – შენ ხომ ამაში უფრო ბუნებრივი მონოდება გაქვს“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

მადლიერი პროფესორი არამ მარტიროსოვი სწერს ალექსანდრე გვენცაძეს:

„დიდად პატივცემულო ალექსანდრე! მე და ჩემი ოჯახი დიდად მადლობელი ვართ იმ მეტად საჭირო დახმარებისათვის, რომელიც წელს თქვენ გაუწიეთ ჩემს ძმისწულს. სასიამოვნო იქნება ჩემთვის მივიღო თქვენი დავალება, როცა კი ეს საჭირო იქნება“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძის მეგობარი, პოეტი იოსებ გრიშაშვილი სწერს ადრესატს:

ძმაო ალექსანდრე! ამ ბარათში მოხსენებული – თამაზ შათირიშვილი – ახალგაზრდა პოეტი, სილნალიდან, მონყურებულია სწავლის. სურვილი აქვს თელავის პედაგოგიურ ინსტიტუტში განაგრძოს სწავლა. ძალიან გთხოვ, მიიღო... (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 22).

ალექსანდრე გვენცაძის მეგობარი, პროფესორი მიხეილ ზანდუკელი სთხოვს თავის ადრესატს, რომ მან დახმარება გაუწიოს ბატონ ლევან ჭრელაშვილს სადისერტაციო ნაშრომის გარკვეული ნაწილის დაბეჭდვაში. 1957 წლის 12 მაისს იგი წერს ალექსანდრე გვენცაძეს:

„ჩემო ალექსანდრე!... იქნებ მოეხმარო თქვენმა ინსტიტუტმა თავის შრომებში დაუბეჭდოს ერთი ნაწილი მაინც... შენებურად მიდექ-მოდექი და კარგი საქმე გააკეთე“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძე გამოირჩეოდა შრომისმოყვარეობით. დაუზარელი იყო საქმეში. აკაკი შანიძეს გაზეთიდან გაუგია მისი დაბადებიდან 75 წლის შესახებ. 1979 წლის 24 დეკემბერს იგი მისალოც ბარათში სწერს ადრესატს: „...ბატონო ალექსანდრე! კვლავაც მენახოს თქვენი დაუღალავი შრომის ნაყოფი! (ამით, როგორც ჰხედავთ, ჩემს თავსაც ვლოცავ)“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 24). პროფესორი ქეთევან ძონენიძე კი 1954 წლის 10 მაისს სწერს:

„პატივცემულო ალექსანდრე! ავტო რომ არ გაგვფუჭებოდა, მანდვე დავწერდი და თქვენს ათას სხვა საზრუნავს ამ ნაშრომის რეცენზიის დანერა აღარ მიემატებოდა“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

საქმეში დაუზარელი ალექსანდრე გვენცაძე ხშირად ისეთ ფაქტზე თუ მოვლენაზე ამახვილებდა ყურადღებას, რასაც მხოლოდ ერთეულები გრძნობენ და საზოგადოების დაინტერესებასაც ცდილობდა. ჟურნალისტი მერი ზაალიშვილი ალექსანდრე გვენცაძისადმი მიძღვნილ სტატიაში „თელავი – რექტორების ქალაქი და ალექსანდრე გვენცაძე“ წერს:

...გასული საუკუნის 70-იან წლებში, როცა... „კომუნიზმის მწვერვალებს“ ვიპყრობდით, საქართველოს მსოფლიო-ისტორიულ მისიაზე მგონი აღარავინ ლაპარაკობდა,... აღარავის ახსოვდა აღარც „დიდი აბრეშუმის გზა“. აი, ბატონი ალექსანდრე კი არ ისვენებდა, არც ჩვენ გვასვენებდა: დღენიადაგ საქართველოს დიდი ისტორიის ნაკვალევზე დადიოდა და ამ გზაზე სავალად გვიკიჟინებდა ჩვენც. წინარექრისტიანული ძეგლების, მათი ნანგრევების აღნუსხვა-დაფიქსირებასთან ერთად დიდი აბრეშუმის გზის თელავის მონაკვეთის შესასწავლად.... აღმა-დაღმა დავყავდით (ზაალიშვილი 2019: 7-10).

ალექსანდრე გვენცაძის ნიჭსა და შრომას უშედეგოდ არ ჩაუვლია. მან მოიპოვა სახელოვანი მამულიშვილების, მეცნიერების, მწერლების, პოეტების, საზოგადო მოღვაწეების, სხვადასხვა პროფესიის ადამიანების, რიგითი თანამემამულეების, სტუდენტების მხრიდან დიდი აღიარება. 1961 წელს იოსებ გრიშაშვილი სწერს ალექსანდრე გვენცაძეს: „ალექსანდრე! ამასწინათ დავავალეთ ერთ ამხანაგს, ჩემი ახალი წიგნი „თეატრალური წერილები“ გამოეგზავნა. იმ კაცს მგონი მისამართი და გვარი შეეშალა, მაგრამ ისე ცნობილი ხარ თელავში, რომ მიიღებთ“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 22). 1988 წლის 25 მარტს ალექსანდრე გვენცაძისადმი გამოგზავნილ წერილში თამარ გიორგობიანი აღიარებს ადრესატის მიღწევებს მეცნიერებაში. იგი სწერს მეგობარს:

„ჩვენ ერთ კუთხეში, ერთნაირ ობლობაში ვიზრდებოდით. ერთნაირი წვლებით დავამთავრეთ უნივერსიტეტი. ერთნაირი სულისკვეთებით შევუდექით ხალხის სამსახურს. თუმცა აქ შენ გამასწარი. მეცნიერებაში შორს წახვედი. პრაქტიკულ საქმიანობაში არც მე შემირცხვენია თავი“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი N12114).

მართლაც, ქალბატონი თამარი შესანიშნავი მცოდნე და დიდებული მასწავლებელი ბრძანდებოდა. ალექსანდრე გვენცაძეს, როგორც მეცნიერს აღიარებდნენ თვალსაჩინო მეცნიერები. 1969 წლის 7 აპრილს აკადემიკოსი არნოლდ ჩიქობავა სწერს ადრესატს:

დიდად პატივცემულო ალექსანდრე! გადავავალიერე თქვენი გამოგზავნილი მასალა (ლიტერატურის სია და დებულებები „სტილისტიკის სახელმძღვანელოს აგებისათვის“). საინტერესო ჩანს, რამდენადაც მე მასში გარკვევა შემიძლია (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 26-27).

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დამთავრებისთანავე (1929), აკაკი შანიძემ ალექსანდრე გვენცაძე დატოვა სამუშაოდ უნივერსიტეტის ლექსიკოლოგიის განყოფილებაში. აქედან იწყებს იგი ქართული ენის ლექსიკის შესწავლას. თელავის ინსტიტუტში კი მან ფართო მუშაობა გაშალა კახური დიალექტის ლექსიკური მარაგის შესწავლისა და დამუშავებისათვის. 1965 წლის 1 ივნისს პროფესორი ალექსანდრე ლლონტი სწერს მეგობარსა და კოლეგას:

„ჩემო საშა, შენი მასალა თითქმის მთლიანად შევიდა „საკუთარ სახელთა ლექსიკონში“. პირდაპირ პენცილინი აღმოჩნდა... გამოსვლისთანავე გაახლებ“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

1990 წლის 28 ნოემბრით დათარიღებულ ალექსანდრე გვენცაძისადმი გამოგზავნილ გურამ თოფურიას წერილის ამონარიდში ვკითხულობთ:

„დიდად პატივცემულო ალექსანდრე, გერმანიიდან დაბრუნებულს დამხვდა თქვენი წერილი და ფრიად სასარგებლო წიგნაკი. დიდი მადლობა ხსოვნისთვის. ამას ჩემთვის განსაკუთრებული ღირებულება აქვს... მე თქვენი და თქვენი ოჯახის დიდი სიყვარული და პატივისცემა მაქვს, რასაც საფუძველი მაძლავს ჩაუყარა“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძის ენათმეცნიერული ინტერესების ერთ-ერთი სფერო იყო სტილისტიკის თეორიული და პრაქტიკული საკითხების კვლევა. როინ ჭიკაძე აღნიშნავს:

ალ. გვენცაძემ სტილისტიკისადმი მიძღვნილ გამოკვლევებში ჩამოაყალიბა თვალსაზრისი, რომლის მიხედვითაც ერთურთისაგან უნდა გაიმიჯნოს „ენის კულტურა“ და „ენის სტილი“, რითაც, ფაქტობრივად, საფუძველი ჩაუყარა ლინგვისტური სტილისტიკის ახალ მიმართულებას ქართულ საენათმეცნიერო აზრობნებაში (ჭიკაძე 2009: 12).

საინტერესოა 1989 წლის 4 თებერვლით დათარიღებული ალექსანდრე გვენცაძისადმი მოწერილი პროფესორ თენგიზ სანიკიძის წერილი:

„ჩვენო სასიქადულო, ღირსეულო მამულიშვილო და დიდად პატივცემულო ბატონო ალექსანდრე! თქვენმა ბარათმა ძალიან გამახარა. ამ პატივისცემას არასოდეს დაგივიწყებთ. სრულ ჭეშმარიტებას ბრძანებთ. „სტილისტიკა“ გარკვეულ წილად უნდა აისახოს „ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამაში“. ასევე საჭიროა ამ საგანში სახელმძღვანელოსა და პროგრამის შექმნა. ეს ხარვეზები შესავსებია. უპირველესად თქვენმა დიდმა ნიჭმა და გამოცდილებამ უნდა დაგვდოს პატივი ამ მეტად საშვილიშვილო საქმეში. ჩვენ, რაც შეგვეძლება, ყოვეთვის ვიქნებით თქვენ გვერდით (ვიმეორებ, ეს ჩემთვის იყო, არის და იქნება ძალზე დიდი ბედნიერება)“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

1991 წლის 7 ოქტომბერს თამარ ოქროპირიძე ალექსანდრე გვენცაძეს სწერს:

„თქვენთვის ისიც ცნობილი იქნება, რომ საშუალო სკოლის X-XI კლასებში ქართული ენის გრამატიკის კურსი დამატა; გამოიცა პროგრამის დამატება, რომელშიც მითითებულია დამხმარე ლიტერატურა, რომლითაც მასწავლებელმა უნდა იმუშაოს. ძალიან გამიხარდა, რომ ამ სიაში ამოვიკითხე თქვენი ნაშრომი – „ზოგადი სტილისტიკის საფუძვლები“, რომელიც, მასწავლებელთა სამწუხაროდ, ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად ქცეულა და ხელმეორედ მომელია“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძემ მონოგრაფიულად შეისწავლა ქართული ენის ერთ-ერთი მეტყველების ნაწილი – რიცხვითი სახელი. დისერტაციის თემადაც შეარჩია – „ძველი ქართულის რიცხვითი სახელი“. სამეცნიერო ხელმძღვანელი ბრძანდებოდა მასწავლებელი და მეგობარი აკადემიკოსი ვარლამ თოფურია, ხოლო 1972 წელს გამოსცა მონოგრაფია – „ქართული ენის რიცხვითი სახელი“. 1949 წლის 10 აგვისტოს კი ვარლამ თოფურია სწერს თავის ადრესატს:

გიგზავნით თქვენი შრომის მცირე ნაწილს. ზოგი მათგანი ყურადღებით გადავიკითხე (თვლის სისტემა ქართულში, როგობითისა და წილობითის აღნაგობა, რაოდენობითის მორფოლოგია). რთულ დანერგვად მომეჩვენა. თუმცა საინტერესო მოსაზრებები გაქვთ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 24).

უფრო გვიან, 1954 წლის 30 იანვარს კვლავ ვარლამ თოფურია სწერს ალექსანდრე გვენცაძეს: „თქვენი შრომა „რიცხვითი სახელი“ მინდა შევიტანო მონოგრაფიათა კრებულში, რომელსაც ამზადებს ინსტიტუტის ქართველურ ენათა განყოფილება“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 25-26). საქართველოს უმაღლესი სასწავლებლების მიერ ალექსანდრე გვენცაძე, როგორც სპეციალისტი, მუდამ აღიარებული იყო. 1961 წლის 23 დეკემბერს პროფესორი ჭოლა თევზაძე ადრესატს სწერს:

„პატივცემულო ალექსანდრე! პუშკინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიკური ქართული ენის კათედრას განზრახული აქვს მომავალი წლის მარტ-აპრილში მოაწყოს დოც. ლ. კვაჭაძის მიერ შედგენილი სახელმძღვანელოს („ქართული ენის გრამატიკა, ნაწილი I“) საჯარო განხილვა. კათედრის წევრთა სურვილია განხილვაზე თანამოსხენებით გამოხვიდეთ თქვენ. გთხოვთ მოგვცეთ თქვენი თანხმობა“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

1963 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ვაჟა-ფშაველას კაბინეტის თაოსნობით დაიწყო მგოსნის სიმფონია-ლექსიკონის შედგენა. უნივერსიტეტის თანამშრომლებმა ბარათების ამონერასა და მათ დამუშავებაში რესპუბლიკის სხვა უმაღლესი სასწავლებლების სათანადო კათედრები და სტუდენტებიც ჩააბეს. პროფესორმა გრიგოლ კიკნაძემ ალექსანდრე გვენცაძის სახელზე თელავში წერილი მოიწერა. წარმოვადგენთ ამონარიდს ვრცელი ბარათიდან: „...თუ თქვენ ამ საქმეს ჩაუდგებით სათავეში, ეჭვი არა მაქვს, რომ ღირსეულადაც შეასრულებენ თქვენი სტუდენტები ამ სასიამოვნო დავალებას“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 27). „ბატონმა გრიგოლ კიკნაძემ დაკვირვებით გადაათვალიერა თელავის პედაგოგიკური სტუდენტების ამონერილი ბარათები და ალექსანდრე გვენცაძეს მადლობა გადაუხადა“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 22-29). „ალექსანდრე გვენცაძის სამეცნიერო ინტერესების სფერო მარტოოდენ ენათმეცნიერული კვლევით არ შემოფარგლულა. მან გარკვეული წვლილი შეიტანა გაიღო ლიტერატურისმცოდნეობაშიც... უაღრესად საყურადღებოა მისი სტატია – ვაჟა-ფშაველას სამი პოემა“ („სტუმარ მასპინძელი“, „ალუდა ქეთელაური“, „გველის მჭამელი“), რომელიც გამოაქვეყნა თელავის პედაგოგიკური სკოლების III ტომში, 1959 წელს – მიუთითებს როინ ჭიკაძე და აქვე დასძენს: „ალექსანდრე გვენცაძე იყო დაკვირვებული ლიტერატორი. გემოვნებით არჩევდა და სათანადოდ აანალიზებდა ლიტერატურულ მასალას“ (ჭიკაძე 2009: 31-33). აღნიშნულ სტატიასთან დაკავშირებით იოსებ გრიშაშვილი სწერს მეგობარს: „პატივცემულო ალექსანდრე! მივიღე თქვენი ნაშრომის ამონაბეჭდი. მართლაც რომ ახალი კუთხით არის დანახული ვაჟას სიდიადე“ (ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: 22). ალექსანდრე გვენცაძის მეგობარი, თბილისის ერთ-ერთი სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის ცნობილი მასწავლებელი – ლიზა ვახვახიშვილი თავის მოგონებაში „მეგობრობის ფურცელი“ წერს: „სრულიად ახალ პოეტური სიმაღლის ადგილს ამოირჩე-

ვდა ნაწარმოების განხილვისას და იმ ადგილიდან შემახედებდა, დამანახვებდა მწერლის სიდიადეს. ასეთი იყო განსაკუთრებით ვაჟას შემოქმედების შესწავლასთან დაკავშირებით“ (ჭიკაძე 2009: 303). თელავის უნივერსიტეტის პროფესორი ლეილა შალვაშვილი თავის მოგონებაში წერს:

მხოლოდ ინსტიტუტი როდი იყო ალექსანდრე გვენცაძის სამოღვაწეო ასპარეზი. ცხოვრების შუაგულში ტრიალებდა იგი, ხალხთან ერთად გადაჰქონდა ჭირი და ღვინო. სად არ ნახავდით მას: სამთავრობო, კულტურულ-საგანმანათლებლო თუ სამეცნიერო დაწესებულებებში, – საქვეყნო სჯა-ბაასის თავყრილობებზე, ძეგლთა რესტავრაცია-აღდგენის სამუშაოებზე, დიალექტოლოგიურსა თუ ფოლკლორულ ექსპედიციებში, უმაღლეს სასწავლებელთა ენათმეცნიერულ კონფერენციებზე, სტუდენტთა თუ კურსდამთავრებულთა გაკვეთილებზე (თუშეთის ომალოს სკოლა-ინტერნატიში, ორჯონიკიძის ქართულ საშუალო სკოლაში, საინგილოს სკოლებში...); სისტემატურად ეთანამშრომლებოდა ბიბლიოთეკის, რედაქციის, მუზეუმის, თეატრის მუშაკებს. ლექციებს კითხულობდა საზოგადოება „ცოდნის“ ხაზით, განსწავლიდა მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტის მსმენელებს. გულს აძლევდა ბატონი ალექსანდრე საინსტიტუტო თუ საზოგადო მოღვაწეობას და ამიტომაც „გული მისცეს გულისათვის“ – შეიტკბეს, სიყვარულის კვარცხლბეკზე აამაღლეს მშობელივით მზრუნველი მოძღვარ-მასწავლებელი, მრავალთა ცხოვრების მეგზური (ჭიკაძე 2009: 111-112).

1988 წლის 7 მარტს ალექსანდრე გვენცაძეს სწერს თელავის ინსტიტუტის ყოფილი რექტორი ტიტე სარიშვილი:

„სულითა და გულით გილოცავ შენი დაბადებისა და საზოგადოებრივ-სამეცნიერო და პედაგოგიური მოღვაწეობის საიუბილეო წლისთავს. შენ, როგორც შენი მშობლიური ხალხის ერთგულ შვილს, დედა ენის ერთგულ ქომაცს, მისი სინმინდისა და სიმდიდრისათვის თავგამოდებულ მეზრდოლს, გამოჩენილ ფილოლოგს, ენათმეცნიერს, პუბლიცისტს, ბრწყინვალე პედაგოგს, სკოლისა და მასწავლებლის მუდმივ შემწე-დამხმარეს, ჩვენი ეროვნული ძეგლების მკვლევარ-აღმომჩენს, მეცნიერულად შემსწავლელსა და დამცველს – გისურვებ კვლავინდებურ შემართებას, ჯანმრთელობას, ახალ-ახალ წარმატებებს თქვენს მრავალმხრივ შემოქმედებით და პრაქტიკულ მოღვაწეობაში“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

1975 წლის 18 მაისს პროფესორი ივანე ქავთარაძე კი სწერს ადრესატს:

„...თქვენ ისეთივე და უფრო მეტი გავლენა, პატივისცემა და ავტორიტეტი გაქვთ, ჩვენდა სასიხარულოდ და საამაყოდ, როგორც ყველა პატიოსან თანამედრობის პირს – კათედრის გამგეს, დეკანს, რექტორს. ეს თანამედრობა თქვენ აღარ ინებეთ, მაგრამ პატრიოტული და ეროვნული საქმის მოთავე იყავით და რჩებით“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

დაახლოებით ასეთივე შინაარსისაა 1985 წლის 12 თებერვლით დათარიღებული ალექსანდრე გვენცაძისადმი მიძღვნილი პროფესორ ანტონ კიზირიას პირადი ბარათი:

„...კარგი გიქნიათ, რომ რესპუბლიკური მნიშვნელობის პენსია გაგიფორმებიათ, მაგრამ, ძვირფასო ალექსანდრე, თქვენი ცოდნა, გამოცდილება და ზრუნვა თელავის ინსტიტუტის ყოველთვის დასჭირდება და ამიტომ ინსტიტუტშიც უნდა იყოთ“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძის მუდმივი დაინტერესება იყო ისტორიისა და კულტურის ძეგლები. მას ეკუთვნის ძეგლების აღწერილობანი. იგი პრინციპულად აყენებდა საკითხს ძეგლებამდე გზის მიყვანის თაობაზე. ცდილობდა ასევე ძეგლების სახელების ეტიმოლოგიურ ახსნასაც. მან ზეპირად იცოდა თითოეული ძეგლის ისტორია. პროფესორი მაყვალა მიქელაძე წერს:

...ცხოვრებაში თქვენს ანალოგს რომ ვერ ვპოულობდი, ლიტერატურულ გმირებთან გათანაბრებით: თქვენ იყავით ბერი ლუხუმი, ჩორეხი, მინდია... დიახ, მინდია, მაგრამ არა ყვავილებთან მოლაპარაკე, არამედ ძეგლებთან მოლაპარაკე მინდია (ჭიკაძე 2009: 179).

1964 წლის 24 აგვისტოს ბატონმა ალექსანდრემ აკადემიკოს გიორგი ჩუბინაშვილისაგან მიიღო ვრცელი წერილი. წარმოვადგენ მცირე ამონარიდს:

„...ბატონო ალექსანდრე! დიდ მნიშვნელობას ვანიჭებ თქვენ მიერ გამოქვეყნებულ სტატიას ჩვენი მშობლიური ძეგლების შესწავლისა და დაცვის საქმეში. დავრჩები თქვენდამი სალმით და ყოველთვის მზად ვარ გემსახუროთ“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ალექსანდრე გვენცაძის აზრი აინტერესებდა ყველას – სტუდენტებს, ყოფილ სტუდენტებს, კოლეგებს და სხვ. 1991 წლის 26 აგვისტოს თამარ ოქროპირიძე სწერს თავის ყოფილ ლექტორს:

„...ყველა თემაზე საუბარი საინტერესოა თქვენთან... ვფიქრობ, IV კლასებისაგან პატარა ლიტერატურული წრე ჩამოვაყალიბო. გავაცნო ან ერთი რომელიმე პოეტი, ან შედეგები კლასიკოსების. თქვენი ზრი?!“ ამავე წერილში ავტორი წერს: „გიგზავნით ჩემი ყოფილი მოსწავლის ლექსების კრებულს (ავტორი 22 წლისაა); ვფიქრობ, არ გადაგლლით. აშკარაა პოეტური ნიჭი, მაგრამ მხოლოდ პირადი განცდები, სიყვარულით განაწამები სულის გოდებაა და არ იგრძნობა ეროვნულ-სოციალური მდგომარეობით აძგერებული გულისცემა...“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

პროფ. როინჭიკაძე „მოდღვარში“ წერს:

ალექსანდრე გვენცაძე ლამაზი მამაკაცი იყო, ამიტომ არ აკლდა თავიანთი ცემლები; არც თვითონ გახლდათ გულგრილი მშვენიერ სქესთა მიმართ; არასოდეს ტოვებდა მათ უყურადღებოდ და მრავალმნიშვნელოვანი ქათინაურებით ანებივრებდა ხოლმე. ეს თვისება არ დაუკარგავს მაშინაც, ოთხმოც წელს რომ გადასცდა. ხუმრობანარევი საუბარი უყვარდა ქალებთან ურთიერთობაზე (ჭიკაძე 2009: 142).

მას თავისი ადრესანტებიც ეხუმრებოდნენ ხოლმე. მაგალითად, 1970 წლის 1 ოქტომბერს პროფესორი ივანე გიგინეიშვილი სწერს თავის მეგობარს:

„ძვირფასო ალექსანდრე! დღეს ვიყავი უნივერსიტეტის გამომცემლობაში და ვნახე ლ. ბ. (გვარსახელს არ ვწერთ სრულად – თ. თ.), რომელსაც შენი წიგნი აქვს ჩაბარებული... ჩვენი საუბრიდან ის დასკვნა გამომდინარეობს, რომ შენ უნდა მოიცალო და ერთი დღით მაინც ჩამოხვიდე ამ ქალის სასახავად და საქმის გასარკვევად. ქალები ქე გიყვარს და იქ, როგორც გითხარი, ბევრი არიან. თუმცა ქალად გამოსადეგი არც ერთი არ ჩანს. მაშ, გელით! მაინც რა უნდა შენგან იმ ქალს?“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

თელაველი ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი ნუნუ ნაზირიშვილი კი წერს:

ალექსანდრე გვენცაძე, თვით გარეგნულად წარმოსადეგი, ძალიან აფასებდა სილამაზეს. მოხდენილი ქალის გვერდით უფრო მხიარული და ხალისიანი ხდებოდა. კომპლიმენტებისა და ქათინაურების მრავალსახეობას ვერ დაითვლიდა ადამიანი. ეს მოქმედება მის პიროვნებას კიდევ უფრო ავსებდა, ამდიდრებდა (ჭიკაძე 2009: 149).

როინჭიკაძე კი წერს: „გულგრილი არ ყოფილა ქალების მიმართ, მაგრამ არასოდეს შეუბღალავს მათი ღირსება“ (ჭიკაძე 2009: 9).

ალექსანდრე გვენცაძის განუმეორებელი პიროვნების ფასი იციან მისმა სტუდენტებმა, ნასტუდენტებმა, მეგობრებმა, კოლეგებმა... და უხდინ მას მაღლობას თანადგომისათვის, განუული დახმარებისათვის, სიკეთისათვის. 1980 წლის 6 მარტს თამარ ოქროპირიძე სწერს ადრესატს:

„...ამ მასალების გამოგზავნას კადნიერებად ნუ ჩამითვლით! არ იფიქროთ, თავს ვინწონებდე... რაც ხანი გადის, ვრწმუნდები, უმნიშვნელო მტვერიც კი არ ვარ სამყაროში, მაგრამ ჩემი ადამიანური

და პროფესიული ცხოვრების გზაზე თქვენ მიერ ანთებული ლამპარი ანთია.

ერთი კი ცხადია, რომ ერთადერთი თავშესაფრად პოეზია დამრჩა და მის გარეშე ცხოვრება ჩემი, მართლაც, „ჭრილობიდან სისხლის შეუნყვეტელი დენა იქნებოდა“. მაფიქრებს „ყოფნა-არყოფნის ჰამლეტისებური იდეა და ისევ მახსენდება „მაგრამ რადგანაც“... გმადლობთ ამ სიკეთისათვის! განგებას შევსთხოვ თქვენს ბედნიერებას!“, ხოლო, როცა, მადლიერ სტუდენტებს გაუგიათ ალექსანდრე გვენცაძის ავადმყოფობა, მიუწერიათ:

„უსახელი ბარათს გიგზავნით, ბატონო ალექსანდრე!

ჩვენი მსმენელების სახელით ძალიან დიდ მადლობას მოგახსენებთ გულთბილი საუბრებისათვის, უზადო ადამიანობისათვის, სამშობლოს სიყვარულისთვის, ხალასი ნიჭისათვის...

არც ერთი არ დავიშურებთ ჩვენი სიცოცხლიდან თითო წელი გაჩუქოთ“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

როინ ჭიკაძის მონოგრაფიის მიხედვით „მოძღვარი“, ჟურნალისტი ნუნუ მატარაძე წერს: „ერისკაცი! – ეს სიტყვა მთელი თავისი მდიდარი შინაარსით ღირსეულად ხსნის ბატონი ალექსანდრეს პიროვნებას... ასეთები ცოცხალი მაგალითები არიან ახალგაზრდობისათვის. ღმერთმა უმრავლოს და უდღეგრძელოს ჩვენს ერს მისთანები“ (ჭიკაძე 2009: 163-164). ალექსანდრე გვენცაძის გარდაცვალების შემდეგ, 1993 წლის 8 აგვისტოს, ოჯახის მეგობარი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, არაბისტი – რუსუდან გვარამია წერს მის შვილებს:

„...თინიკო (ალ. გვენცაძის მეუღლე – თ.თ.) და ბატონი საშა მაინც განსაკუთრებულნი იყვნენ და მეც განსაკუთრებულად მიყვარდნენ. ახლა ასეთი ხალხი აღარ არის. კოტეს (ქ-ნი რუსუდანის შვილი – კოტე ჯანდიერი, მწერალი – თ.თ.) ერთმა ამხანაგმა მითხრა – დინოზავრების თაობა ხართო. ალბათ ასეა. დედაჩემს ცალკე ჰქონია შენახული ბატონი საშას წერილები და მეც ცალკე მაქვს შენახული. თქვენი ცხოვრების ყველა მნიშვნელოვან მოვლენაზე და დღესასწაულზე მწერდა არაჩვეულებრივ წერილებს და მიგზავნიდა ღია ბარათებს. იქნებ მერე ჩემმა მომავალმა თაობამ წაიკითხოს და გაიგოს, რა ხალხი არსებობდა“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

ჟურნალისტი, გაზეთ „თელავის მოამბის“ რედაქტორი მერი ზაალიშვილი წერს:

მაშინაც მქონდა ამის განცდა, მაგრამ ახლა, როცა უკვე წლები გვაშორებს ამ უაღრესად საინტერესო ადამიანს, უფრო თვალნათლივ ვხედავ, რომ ალექსანდრე გვენცაძის ყველა საქმე, ნებისმიერი მისი საქციელი, მისი ნაბიჯი მიმართული იყო ადამიანის სულის გადასარჩენად, ჩვენი სულის ზრდისაკენ (ჭიკაძე 2009: 156-157).

ალექსანდრე გვენცაძის ყოფილი სტუდენტი, თელავის I საშუალო სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი – ნინო კუხიანიძე კი თავის ლექტორს ახასიათებს ასე:

...იყო თავმდაბალი და სულთ მალალი, ალალი და გულმართალი, გრძნობამხურვალე და ჭკუამახვილი, პირდაპირი, პირშიმთქმელი და უკომპრომისო. მისთვის უცხო იყო მლიქვნელობა, ვერ იტანდა უსამართლობას, ლაქუცს, გამომძალველობას. იყო გულკეთილი და გაჭირვებულის დამხმარე (ჭიკაძე 2009: 145).

ასევე ახასიათებენ ალექსანდრე გვენცაძეს მისი ადრესანტები. 1986 წლის 22 დეკემბერს პროფესორი გიორგი შალამბერიძის მიერ მიძღვნილ წერილში წერია:

„...თქვენ უაღრესად კეთილშობილი ადამიანი ბრძანდებით, უანგარობით, გულისხმიერებით, სათნოებით გამორჩეული, და სამაგიერო სიკეთეს ბუნება არ მოგაკლებთ“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

1969 წლის 7 მაისს კი ნიკა აგიაშვილი სწერს ადრესატს:

„სალამი და გამარჯობა პატივცემულო ალექსანდრე! თქვენი კეთილი გული ჩემთვის პატივსა-

ცემი და სასიამოვნოდ მოსაგონარი იქნება. იყავით კარგად“ (ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114).

მართალია, წერილი, როგორც დოკუმენტური მასალა, არ იძლევა ადამიანის ცხოვრების ამომწურავ სურათს, მაგრამ იგი წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წერილობით წყაროს. ის უძვირფასესი მასალაა ავტორის ფსიქოლოგიური პორტრეტის შესაქმნელად (თუშაბრამიშვილი 2020: 21). შევეცადეთ, ალექსანდრე გვენცაძის თანამედროვეთა ცნობებსა და ადრესანტების პირად ბარათებზე დაყრდნობით წარმოგვეჩინა მისი პიროვნული თვისებები.

რ. გერიგი და ფ. ზიმბარდო წიგნში „ფსიქოლოგია და ცხოვრება“ წერენ:

როდესაც განთქმული ან ისტორიული ფიგურა ფსიქობიოგრაფიის საგანი ხდება, მკვლევარმა შეიძლება გამოქვეყნებულ შრომებს, დღიურებს და წერილებს მიმართოს, როგორც სანდო მონაცემების წყაროებს (გერიგი, ზიმბარდო 2009: 149).

მართალია, ადრესატებისადმი გაგზავნილი ალექსანდრე გვენცაძის პირადი წერილები ჯერჯერობით არ მოგვეპოვება, მაგრამ ადრესანტები და თანამედროვეთა მოგონებები გვანვძიან მისი ცხოვრების გზის საკმაოდ სრულ აღწერას.

ალექსანდრე გვენცაძის ეპისტოლური მემკვიდრეობის შესწავლა არ იფარგლება მხოლოდ ჩვენ მიერ წარმოდგენილი მასალებით. 2019 წლის 27 ნოემბერს ალექსანდრე გვენცაძეს შეუსრულდა დაბადებიდან 115 წელი. მისმა შვილებმა სახელოვანი მამულიშვილის არქივი გადასცეს თელავის ისტორიულ მუზეუმს. ასე რომ, ამ მასალების პუბლიკაცია, ვიმედოვნებთ, მომავალშიც გაგრძელდება. პერსპექტიულად წარმოგვიდგება ალექსანდრე გვენცაძის მიერ ადრესატებისადმი მიწერილი ბარათების მოძიება და შესწავლა.

შენიშვნები

¹ პროფესორ გ. თოფურიას ვიმოწმებთ რ. ჭიკაძის მიხედვით (ჭიკაძე 2009: 106-108).

დამოწმებანი

ა. გვენცაძის პირადი არქივი №12114: თელავის ისტორიული მუზეუმი, პირადი წერილების ფონდი, ალ. გვენცაძის პირადი არქივი, №12114.

გერიგი, ზიმბარდო 2009: რ. გერიგი, ფ. ზიმბარდო. *ფსიქოლოგია და ცხოვრება*, თბილისი, თსუ გამომცემლობა. **გოგოლაშვილი 2003:** გ. გოგოლაშვილი. მინაწერი მაყვალა მიქელაძის წერილზე „მოიხსენით ტვირთი ბატონებო“ – ციკლიდან „მოგონებები ალექსანდრე გვენცაძეზე“, *ბურჯი ეროვნებისა*, №7-8 (68).

ზაალიშვილი 2019: მ. ზაალიშვილი. თელავი – რექტორების ქალაქი და ალექსანდრე გვენცაძე, *ოლე*, №4 (43).

თუშაბრამიშვილი 2020: თ. თუშაბრამიშვილი. *ნიკოლზ ბარათაშვილის ფსიქობიოგრაფია ეპისტოლური მემკვიდრეობის მიხედვით*, თბილისი, გამომცემლობა „საარი“.

ჭიკაძე 2009: რ. ჭიკაძე. *მოძღვარი, ალექსანდრე გვენცაძე*, თბილისი, გამომცემლობა „უნივერსალი“.

ჯავახიშვილი, ჭიკაძე 2005: გ. ჯავახიშვილი, რ. ჭიკაძე. წერილები ალექსანდრე გვენცაძის არქივიდან, *ბურჯი ეროვნებისა*, № 1-3 (87).

THE EMINENT PUBLIC WORKER IN THE EYES OF HIS ADRESSANTS: ALEKSANDRE GVENTSADZE (1904-1993)

Tinatin Tushabramishvili

The article discusses the private letters – preserved in the archive of Alexander Gventsadze, who was one of the founders of Iakob Gogebashvili Telavi State University, a diligent teacher, scientist and citizen. These letters are sent by the well-known scientists, his colleagues, famous philologists, professors, writes and public figures.

Alexander Gventsadze committed his life to scientific, pedagogical and public activities. He was one of the founders and a historian of Telavi State University.

The article represents the personal features of Alexander Gventsadze and his scientific and extremely interesting facts of his pedagogical work based on the letters and memories dedicated to him by his contemporaries – former students, colleagues, representatives of pedagogical or scientific intelligentsia, friends, admirers, etc.

The study of Alexander Gventsadze's epistolary legacy is not limited to the presented work. We consider it a good deed to find and publish the letters preserved in private archives of his addressees.